

HRVATSKI ZAVOD ZA POLJOPRIVREDNU
SAVJETODAVNU SLUŽBU
Andrije Kačića Miošića 9/III, 10000 ZAGREB

mr. sc. Marija Ševar, dipl. ing. agr.
načelnik Odjela za održivu i ekološku poljoprivredu
tel. 01/4882 712, e-mail: Marija.Sevar@hzpss.hr

HZPSS - Zagreb, rujan 2006.

UPOZNAJMO KORISNE KUKCE! OČUVAJMO BIOLOŠKU RAVNOTEŽU! UHOLAŽA, ŠTRIGA ILI ŠKARICA

Boljim poznavanjem životnog ciklusa korisnih kukaca možemo pomoći njihovu očuvanju, ali i približiti ih, unijeti u svoj vrt, voćnjak,

Upoznajmo uholažu, štrigu ili škaricu. Jedan kukac, tri imena.

Uholaža, štriga ili škarica (*Forficula auricularia* L.) pripada redu kožaša (*Dermaptera*), a porodici *Forficulidae*. Tijelo uholaže malo je splošteno i prilično izduženo, 10-16 mm, tamnosmeđe do crne boje, sa sjajnim hitinskim omotačem, koji sličići koži. Ima jednostavan usni aparat za grizenje. Ticala su duga, izgrađena od 15 članka. Prednja su krila kraća od trbuha, čvrsto hitinizirana i, slično prednjim krilima kratkokrilnih kornjaša, dodiruju se u pravoj liniji sredinom leđa. U mirovanju stražnja krila drže složena ispod prednjih, raširena izgledaju lepezasto, a njihova mrežasta opna, u nekih vrsta, neobično sličići ljudskom uhu.

Uholaža *Forficula auricularia* L.
lijevo ženka, desno mužjak

Karakteristični su po paru dugih, oštrih izraštaja, nalik na kliješta, zvanih "cerci", koji se nalaze na završetku tijela. Kliješta su u mužjaka krupnija nego u ženke. Služe za obranu od drugih malih životinja, kada ih prijeteći podižu i u stanju su oštro uštinuti. Ipak, kliješta rijetko upotrebljavaju kao oružje za napad, ali zasigurno ona imaju određenu ulogu u ljubavnoj igri. Uholoža rabi kliješta i kao oruđe da bi razvila i sklopila svoja mala krila, tj. prilikom slaganja stražnjih krila pod prednja, što rijetko biva, jer nema običaj letjeti.

Uholoža u plodu breskve

Tijekom dana obitava u mračnim i vlažnim staništima u voćnjaku ili vrtu, te se rijetko može vidjeti, osim ako se ne potraži ispod kamenja, trule kore, lišća ili među otpacima. Aktivna je tijekom noći, kada se i hrani.

Ličinka uholoža nema razvijena krila

Uholoža se često može naći na grožđu, plodovima jabuke, kruške, ali i u plodu breskve. Osim plodovima voća hrani se i nježnim dijelovima nekih biljaka, primjerice cvijeća i povrća. Stoga je smatraju štetnom. Ipak, hrani se i hranom životinjskoga podrijetla: biljnim ušima, krvavim ušima, grinjama i jajima leptira te je zbog toga od osobite važnosti njezina prisutnost u voćnjaku i vrtu.

Lončanica sa suhim sijenom

Korisna je jer regulira brojnost štetnih kukaca. U nedostatku hrane životinjskoga podrijetla poseže i za hranom biljnog podrijetla, kada može načiniti štetu.

Ženka uholoža nakon parenja odloži manji broj jaja u jesen, a veći broj u proljeće, ukupno 20-90 jaja. Jaja su ovalna, bijela, odložena u specijalne komorice u tlu, koje ženka ukopa na

Pri postavljanju lončanice valja paziti da drvena letvica dodiruje granu stabla

Stanište izrađeno od starog vatrogasnog crijeva

Stanište od siporeksa

5-15 cm dubine. Interesantno je da ženka čuva jaja dok se ne izlegnu, od gljivica i vlage, a potom štiti i mlade ličinke. Rijetko se među kukcima sreću znakovi takve roditeljske brige o jajima i mladima ili kontakti između starije i mlađe generacije. Većina kukaca samo položi jaja na pogodnom mjestu i ostavlja ih. Razvitak ličinke odvija se 5-6 mjeseci, pa se već koncem srpnja mogu vidjeti odrasle jedinke nove generacije. Ima jednu generaciju godišnje. Tijekom razvitka ličinka se presvlači 4-5 puta. Ličinka nema krila. Od srpnja do listopada ženka se pari više puta, i to s različitim partnerima. Uholoža se tijekom zime skriva u pogodnim skrovištima ili pak staništima koje možemo postaviti sami.

Tri imena - jedan kukac

Sjećam se priče, koju je pričala moja baka, o opasnoj uholoža koja može ući u uho te snažnim škaricama probiti bubnjić, a neposlušna djeca mogu oglušiti. Je li uholoža dobila ime od "ulazi u uho" ili pak zato što raširena zadnja krila neobično sličie na ljudsko uho? Vjerojatno je ta sličnost odredila ime te grupe kukaca, a ne zablude da se oni uvlače u uši zaspale osobe. To, srećom, nije istina. Uholoža je potpuno neškodljiva za čovjeka.

Ime štriga za uholožu uobičajeno je u područjima gdje se kositi ili šišati kaže štrigati. Naravno, povod tome jesu škarice.

Ime škarica dobio je po škaricama, kliještima koja se nalaze na stražnjem dijelu tijela, uz pomoć kojih slaže svoja krila. No, češće hoda negoli leti.

Gdje i kako postaviti stanište za uholožu?

Budući da voli mračna i vlažna staništa, gdje se skriva tijekom dana, na stabla u voćnjaku ili vrtu trebamo postaviti staništa gdje će uholoža obitavati. To može biti:

- Obrnuto postavljena glinena lončanica ispunjena suhim sijenom ili slamom. Na donji, široki dio stavit ćemo dvije drvene križasto postavljene letvice. Povezat ćemo ih konopom ili žicom, provući kroz lončanicu da sijeno ili slama ne bi ispadalo van i objesiti o granu u voćnjaku. Jedna od drvenih letvica treba dodirivati granu stabla, da bi se uholoža lakše kretala i mogla doći do svoje kućice.

- Dio starog vatrogasnog crijeva, duljine 30 cm, šivanog s gornje strane, objesit ćemo na granu u voćnjak. Unutrašnjost crijeva treba popuniti sijenom ili slamom.

- Tkanina kružnog oblika u sredini svezana i obješena na granu.

- Stanište od siporexa, postavljeno na dio odrezane grane stabla u voćnjaku.

Staništa treba postaviti tako da donjim dijelom dodiruju granu voćke, a radi lakšeg kretanja uholože. Ona se tijekom dana rado skriva u takvim staništima, a tijekom noći kreće u lov, te smanjuje brojnost štetnih kukaca. Postavljena staništa treba ostaviti u voćnjaku tijekom cijele godine. Iduće godine staništa treba dopuniti slamom.

Uholoža se hrani nektarom

Lončanice za uholože (foto: M. Ševar)

Literatura

- Macelj, M. (1999): Poljoprivredna entomologija. Zrinski d.d., Čakovec.
- Kraut&Rüben (2004): broj 11.
- <http://www.arthropods.de/dermaptera/forficulidae>
- <http://www.fh-weihenstephan.de/jacobijayne.com>